

KISSNÉ GOMBOS KATALIN

TUDATTALAN TANÁRI PÁLYAVÁLASZTÁS ÉS A KÖTŐDÉSI STÍLUS ÖSSZEFÜGGÉSE

A kapcsolat fontossága az iskolában

A pedagógus és a diák kapcsolata elsősorban munkakapcsolat, amelynek célja, hogy a tanulók a meghatározott ismeretanyagot elsajátítsák. Az osztályban kialakult légkör döntően befolyásolja a tanulást. Az osztályban uralkodó hangulat három tényező függvényének köszönhető: a tanár beállítódása a diákokkal szemben; a tanulók magatartása a tanárral szemben; a tanárok egymás közötti és a nyilvánossággal kialakított kapcsolata. A kapcsolat a tanár és a diák beállítódásától függ (G. Donáth, 1977). Ez a fajta beállítódás a koragyermekkori tapasztalatainkból alakul ki.

A biztonság, a szeretetkapcsolat létfontosságú az ember életében. Az elsődleges köteleket édesanyánkkal alakítjuk ki, majd a család többi tagjával. A családon kívül több kapcsolatot alakít ki a gyermek, azonban nem minden szoros kapcsolat kötődési kapcsolat. Mary D. Salter Ainsworth (1989) szerint bizonyos kritériumoknak kell megfelelni egy bizonyos kapcsolatnak, hogy kötődési kapcsolatnak nevezzük. A biztonságos kötődési kapcsolat egy hosszan tartó érzelmi kötelék a speciális gondozóval, amelyet stressz esetén aktívan keresünk, hogy vigasztalást és biztonságot találjunk. A kötődési elméletek szerint a gyermekek olyan kapcsolatokat alakítanak ki a számukra jelentős felnőttekkel is, mint a szüleikkel (Bowlby, 1984). A kisgyermek számára jelentős felnőttek az óvodapedagógusok, a tanító néni, a tanító bácsi, a tanárok. A gyermek ideje nagy részét az óvodában, iskolában tölti, ahol kapcsolatokat épít ki, nemcsak a kortársaival, hanem a pedagógusokkal is.

A pedagógus úgy képes hatni a gyermekekre, ha köztük valamilyen érzelmi kapcsolat van. Herbert C. Kelman (1973) megállapította, hogy a nevelés úgy értelmezhető, mint szociális befolyásolás, aminek egyik alapvető szintje az azonosulás vagy identifikáció és interiorizáció. Az azonosulás, modellkövetés, utánpótlás alapja mindig valamilyen érzelm, ami lehet szeretet vagy félelem. Sigmund Freud (1923) szerint az identifikációs folyamatok révén a tekintélyszemélyek által közvetített szabályok és normák belsővé válnak.

Hatékony pedagógusnak az nevezhető, akinek befolyása az azonosulás, sőt az interiorizáció szintjére emelkedett (Ungárné, 1973). A tanuló tehát azt a tanármodellt követi leginkább, akihez érzelm köti. Mondhatjuk tehát, hogy a nevelés előfeltétele az affektív kötelék, a kötődés (Gombos, Bányai, Varga, 2009). Az, hogy a pedagógus milyen viszonyt alakít ki a diákokkal, függ a tanár kötődési mintázatától is.

A tanár kötődési stílusa tükröződik a tanár iskolai munkájában, az osztály vezetésének módjában is. A vezetéslektan területén empirikusan bizonyították, hogy vannak szocializált és perszonalizált karizmatikus vezetők (Howel, 1988). A perszonalizált karizmatikus vezető nárcisztikus, a saját érdekei, saját hatalmának érvényesítése motiválja, a szocializált vezetőt altruisztikus törekvések jellemzik. Friedman (2003) Kohut (1971) szelfelméletéből kiindulva alakította ki a tanári szelfre vonatkozó bipoláris elméletét. Szerinte a tanári pálya iránti motiváció mögött a tisztelet és a kontroll nárcisztikus szükséglete, valamint a tudás átadásának altruisztikus igénye jelenik meg. Véleményem szerint a tanár azon igényei, hogy szeressék, csodálják, vagy az, hogy ő adjon szeretetet, másnak a gondját viselje, az elsődleges kötődési kapcsolat megéléséből táplálkoznak (Acera és Akgun, 2010; Riley, 2009).

Hipotézis

Feltételezem, hogy a nárcisztikus pályamotiváció mögött bizonytalan kötődési stílus áll, az altruisztikus tudattalan tanári pályamotivációra pedig inkább biztonságos kötődés jellemző. A nárcisztikus indíttatású pedagógusok azt kívánják, hogy tanulóik csodálják őket, felnézzenek rájuk, ezzel akarják pótolni a kora gyermekkorban elszenvedett visszaütést. A biztonságos kötődésű tanár azt a szeretetet, megbecsülést, figyelmet, amit ő is kapott, szeretné továbbadni tanulóinak.

Módszer

Vizsgálati személyek, a vizsgálat helye

A hipotézis igazolására kérdőíves vizsgálatot végeztem. A vizsgálatban N=444 fő, ebből N=233 pedagógus és N=75 gyógypedagógus hallgatóval és kontrollcsoportként közgazdaságtan hallgatóval vettem fel egy több részből álló kérdőívet. A N=444 főből N=348 nő és N=96 fő férfi vett részt.

A minta a pedagógusok köréből, pedagógushallgatókból és végzett pedagógusokból áll. A hallgatókat főleg az Eszterházy Károly Főiskola Comenius Campusának tanító szakos hallgatóiból, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karának hallgatóiból, és a Nyíregyházi Főiskola pedagógushallgatóiból toboroztam. A második csoport a szintén segítő pályára készülő gyógypedagógus hallgatók csoportja. A harmadik, a kontrollcsoport a nem segítő pályát választó hallgatók, a Miskolci Egyetem gazdasági szakos tanulóiból szerveződött.

A hallgatókat főiskolai, egyetemi oktatók segítségével toboroztam, tanórák előtt vagy után önként vállalkozhattak a teszt kitöltésére. A vizsgálat elvégzését a Kari Kutatásetikai Bizottság engedélyezte, a válaszadók tájékoztató és beleegyező nyilatkozatot írtak alá, amit leválasztottak a teszt többi részéről, hogy a személyazonosság ne legyen látható.

Eljárás, eszközök

A hipotéziseim alapján több standard tesztből – mint a Kapcsolati kérdőív (Relationship Scales Questionnaire-RSQ) (Csóka és mtsi, 2007), a Tanítással kapcsolatos elvárások teszt (Personal Expectation about Teaching questionnaire- PET) (Friedman, 2006) – és demográfiai adatokból álló kérdőívet állítottam össze. A közgazdaságot tanuló kontrollcsoport tesztjéből a tanítással kapcsolatos elvárások tesztet, illetve a demográfiai adatok részben lévő, „pedagóguspályán szeretne-e elhelyezkedni a végzés után” kérdést értelem szerűen kihagytam.

A felhasznált tesztek, kérdőívek

A Tanítással kapcsolatos elvárások (Personal Expectation about Teaching questionnaire) kérdőívet Friedman (2006) állította össze Kohut (1971) elméletéből kiinduló bipoláris tanári szelfmodell elméletének alátámasztására. Az elmélet szerint a szilárd tanári szelf kétpólusú. Az egyik oldala tartalmazza a tanuló segítségét, a tudás átadását, tehát az altruisztikus törekvéseket. A másik oldal a vezető, kontrolálló tanárszerep, a narcisztikus oldal. A kettő között helyezkednek el a tanítási készségek, képességek, amelyek forrásai vagy eszközei a tanár narcisztikus vágyainak vagy altruisztikus törekvésének. A kérdőív 50 állításból áll. A vizsgálati személyeknek 6-fokú skálán kellett megjelölni, hogy mennyire jellemző rájuk az adott mondat. A kérdőívet magyarra fordítottam egy pedagógushallgatóval, amit egy tesztek fordításában járatos fordító angolra visszafordított.

A Kapcsolati kérdőív (Relationship Scales Questionnaire-RSQ) felnőttkori kötődés mérésére alkalmas eszköz. Csóka és munkatársai (2007) fordították és adaptálták Bartholomew Relationship Scale Questionnaire (RSQ) tesztjét. Bartholomew Bowlby belső munkamodell teóriájából indult ki, majd Main (Main, Solomon, 1986) felnőtt

kötődés interjúja (AAI), valamint Hazan és Shaver (1987) felnőtt kötődés kérdőíve alapján alkotta meg a kétdimenziós, négykategóriás kötődési modellt. A kérdőív segítségével biztonságos, aggodalmaskodó, elkerülő, bizalmatlan kötődési mintázatot lehet azonosítani (Bartholomew és Horowitz, 1991). Az elmélet alapja tehát, hogy a gyermekkori tapasztalatok alapján kialakul egyfajta kapcsolati munkamodell. Az egyik dimenziója, a gyermek önmagáról, szelfről kialakított képe, ez a szorongás tengely, a másik a másokról kialakult nézetek, az elkerülés tengely. Ennek a két dimenzióknak a végpontjai adják a négy kötődési stílust. Faktoranalízis során a kutatók (Csóka és mtsi, 2007) három csoportba tudták elrendezni a kérdéseket, amelyek a variancia 43,9%-át magyarázták. Tartalomelemzéssel a következőképpen nevezték el a csoportokat: önállóság-függetlenség, aggodalmaskodás és kapcsolat. Végül a klaszteranalízissel mérhetővé vált a biztonságos kötődés a két fenti dimenzió negatív értékelésével. Így az RSQ kérdőívet a függetlenség és az aggodalmaskodás dimenziók mérésére ajánlják a szerzők a diszkrét kötődési minták meghatározása helyett. A kérdőív 30 állítást tartalmaz, a vizsgálati személyeknek egy 5-fokú skálán kell meghatározni, hogy az állítások mennyire igazak rájuk. A végeredménynél azokat a tételket vesszük figyelembe a felnőtt kötődést mérő kapcsolati kérdőívben, amelyek az első, szigorúbb faktoranalízis során rendeződtek csoportokba. Ezek szerint a függetlenség dimenzióját négy item (1, 2, 19, 26), az aggodalmaskodás skáláját három (16, 25, 28) határozza meg. Ezen itemekre adott válaszok összegei a felnőttkori kötődéssel kapcsolatos klinikai és alap kutatásokban független változóként használhatóak. E dimenziók kombinációja a Bartholomew-féle (1991) felnőttkori kötődésmintázatot is kiadhatja a szerzők klaszteranalízis vizsgálata szerint. Aki alacsony értékeket ér el a függetlenség és az aggodalmaskodás skálán, tehát alacsony a szorongása, és a mások elkerülése, az lenne a biztonságos kötődési stílusú, aki magas az egyik vagy mind a kettő kategóriába, az bizonytalan kötődésű.

Eredmények

Az adatokat statisztikai program (SPSS21) segítségével elemeztem. A demográfiai adatok kigyűjtését leíró statisztikai eljárással végeztem. Ezután az összefüggések vizsgálata előtt Kolmogorov-Smirnov próbákkal változónként normalitásvizsgálatot végeztem. A szignifikáns összefüggéseket Kendall's Tau-b, Mann-Whitney, Kruskal-Wallis és Khi-négyzet próbákkal vizsgáltam. Post hoc páronkénti összehasonlítást végeztem azokban az esetekben, ahol szignifikáns csoportok közötti különbséget talált a Kruskal Wallis próba, és a többszörös tesztre korrigált szignifikancia szinteket, Bonferroni korrekciót használtam a hipotézistesztelésre.

Leíró statisztika

A válaszadók végzettség szerinti eloszlásának gyakorisági táblázata a következő (II/16. táblázat):

	Gyakoriság (fő)	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Tanár	233	52,5	52,5	52,5
Gyógy-ped.	75	16,9	16,9	69,4
Közgazdász	136	30,6	30,6	100,0
Összesen	444	100,0	100,0	

II/16. táblázat: A vizsgálati személyek eloszlása szakonként (saját szerkesztés)

A tanár kategóriába tartoznak a tanárok, a tanítók és a pedagógushallgatók is. A kontrollcsoport a gyógypedagógusok csoportja és a közgazdászok csoportja.

Csóka és munkatársai (2007) tanulmánya alapján az RSQ-tesztből a válaszadókat négy kötődési stílusba soroltam (II/17. táblázat):

Kötődési stílus	Gyakoriság (fő)	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
biztonságos	163	36,7	36,7	36,7
elkerülő	44	9,9	9,9	46,6
aggodalmaskodó	183	41,2	41,2	87,8
bizalmatlan	54	12,2	12,2	100,0
Összesen	444	100,0	100,0	

II/17. táblázat: A vizsgálati személyek eloszlása a kötődési stílusuk szerint (saját szerkesztés)

A legtöbb vizsgálati személy az aggodalmaskodó kötődési stílusúak csoportjához tartozik, de szorosan követi őket a biztonságos csoport, a legkevésbé az elkerülő csoportban helyezkednek el.

A hipotézis igazolása, a kötődés és a tudattalan pályamotiváció összefüggései

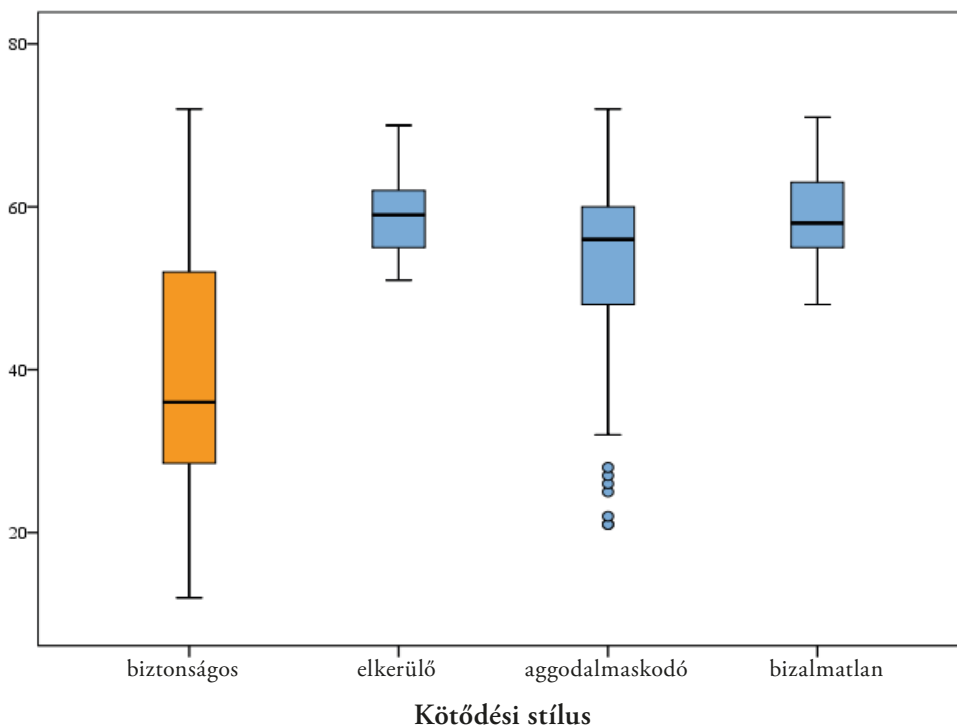
Mivel a folytonos változók eloszlása szignifikánsan eltér a normális eloszlástól, a továbbiakban a folytonos változók összehasonlításánál, a korrelációs számításnál Kendall's Tau-b próbát alkalmaztam.

A Kruskal-Wallis próba szerint a nácisztikus pálya iránti motiváció tekintetében és a kötődési stílus szerint elkülönülő csoportok között szignifikáns különbség mutatható ki. A próba értékei: $KW = 62,504(3)$, $p < 0,001$.

N=308		Fő	Medián	Minimum	Maximum
nácisztikus (PET)	biztonságos	64	36	12	72
	elkerülő	25	59	51	70
	aggodalmaskodó	165	56	21	72
	bizalmatlan	54	59	51	70
	Összesen	308			

II/18. táblázat: A nácisztikus igény (PET) és a kötődési stílusok (RSQ) (saját szerkesztés)

A II/18. táblázat szerint a nácisztikus pálya iránti motiváció leginkább a bizonytalan kötődési stílussal függ össze. Sokkal kevésbé választották a biztonságos stílusú pedagógusok és pedagógusjelöltek. Az II/28. ábra jól szemlélteti a különbséget, a biztonságos kötődésű csoport nácisztikus skálán elért pontszámai alacsonyabbak a bizonytalan csoportokétól.

II/28. ábra: A kötődési stílus (RSQ) és a nácisztikus pályamotiváció (PET) összefüggése (saját szerkesztés)

Az altruisztikus pálya iránti motiváció tekintetében és a kötődési stílus szerint elkülönülő csoportok között nincs szignifikáns különbség. A próba értékei: $KW= 7,814(3)$, $p=0,05$.

A tanári pálya iránti tudattalan motiváció és a kötődés között lehet szignifikáns összefüggés a szakok tekintetében. A kontrollcsoport tagjai, a közgazdászok nagy számban, $N= 99$ biztonságos kötődésűek, sokkal több biztonságos kötődésű személy van ebben a csoportban, mint a pedagógushallgatók között.

Megbeszélés

A karizmatikus vezetőről szóló szakirodalomban empirikusan bebizonyították, hogy kétféle karizmatikus vezető van: a szocializált vezető és a perszonalizált (Howel, 1988). Az előző vizsgálatomban jól elkülönült a két típus, az anyai tanártípus, aki támogató, barátságos a diákokkal. Ők lennének a szocializált karizmatikus személyek, hiszen a karizmatikus vezetőre is igaz, hogy altruisztikus szándék vezérli őket. A perszonalizált karizmatikus vezető nárcisztikus, a saját érdekei, saját hatalmának érvényesítése motiválja. Az előzetes vizsgálatomban egy szélsőséges tekintély- és hatalomközpontú tulajdonságú tanári stílust lehetett elkülöníteni. A középső kategóriába a szakmai szempontok kerültek főleg.

Feltételeztem, hogy a szuggesztivitás háttérében álló tudattalan törekvések összefüggésbe hozhatóak a kötődési stílussal. A biztos kötődésű pedagógusoknak inkább altruisztikus törekvésből fakadó tudatalatti motivációja van a tanári pálya választására. Aki bizonytalan kötődésű a korrektív emocionális élménykeresés miatt, inkább nárcisztikus igényét akarja kielégíteni a tanári pályán.

A hipotézisem igazolásához pedagógushallgatókkal, gyógypedagógus-hallgatókkal és kontrollként közgazdászhallgatókkal vettem fel kötődési tesztet és tanári elvárások tesztet.

A leíró statisztika eredménye, hogy több nő vett részt a vizsgálatban, mint férfi. A nemre vonatkozóan az irodalmi adatok nem jelzik, hogy a kötődési stílusban lennének különbségek, így nem befolyásolja az eredményeket ez az eloszlás. A szakonkénti eloszlásban a gyógypedagógus csoportba kevesebben kerültek, a vizsgálatokban gyakran összevontam ezt a csoportot a tanár szakos hallgatókkal a vizsgálat céljai miatt. A kötődési stílus szerinti

csoportokban a vizsgált személyek nagy része a bizonytalan csoportba került, nagy számban képviseltették magukat a biztonságos csoportban. A bizonytalan kategóriából az aggodalmaskodó típushoz tartott a legtöbb személy ebben a mintában, tehát negatív szelfmodell jellemzi, másokat viszont elfogadhatónak, megbízhatónak tart. Mivel a negatív énkép kialakulása a büntető, büntudatot keltő neveléssel van kapcsolatban – a mi kultúránk családi és iskolai nevelési szokásainak következtében – a populációra általában jellemző lehet ez a kötődési stílus. Ez feltételezés, empirikus adatok nem állnak rendelkezésemre.

A harmadik főhipotézisem igazolásához a kötődési teszt és az altruisztikus és nárcisztikus tanári elvárások közti összefüggést vizsgáltam. Azt találtam, hogy a tanári tudattalan törekvések két oldala együtt jár, korrelál, ami Kohut (1971) szelfelméletére és Friedman bipoláris tanári oldalaira utal. A személyiségnek van egy nárcisztikus és egy altruisztikus oldala, illetve a tanári pályaválasztásban is vannak nárcisztikus igények és altruisztikus törekvések. Minél erősebb valakinél az ilyen igény, annál erősebb a pályamotiváció, valószínűleg eredményesebb a pályán (Friedman, 2006). Ők lehetnek a szuggesztív tanárok, vagy az individualisztikus vagy szociális karizmatikus személyiségek.

A nárcisztikusság és a kötődési teszt függetlenség skálája között szignifikáns gyenge pozitív korrelációt mutattam ki. A függetlenség a mások elkerülésére irányuló tendencia, tehát mások számukra nem megbízhatóak, nem megfelelőek. A nárcisztikus tanári elvárások, hogy őt csodálják, valószínűleg ebből a bizonytalan kötődési háttérből fakadnak.

A kötődési stílusok csoportjait nézve szintén azt találtam, hogy a bizonytalan kötődési stílussal jár együtt leginkább a nárcisztikus tudattalan pályamotiváció. Ez az összefüggés arra utal, hogy a bizonytalan stílusú tanárok azért is választhatták a pályát, mert korrekív érzelmi élményben szeretnének részesülni. Azt várják, hogy csodálják, szeressék őket, így szeretnék pótolni azt a szeretet, figyelmet, amit a korai kapcsolatban nem kaptak meg (Wright és Sherman, 1963, 71).

Az altruisztikus pályamotiváció és a kötődés terén nem találtam ilyen összefüggést. Az altruisztikus pályamotiváció azt jelenti, hogy a tanár segítséget nyújt a tanulóknak úgy, hogy ezért nem vár el semmiféle viszonzást. Ez a törekvés fakadhat biztonságos és bizonytalan kötődésből is. Biztonságos kötődésnél az énkép pozitív, és mások irányába is pozitív attitűdöt mutat. Eszerint pozitív önészleléssel bír, a pozitív önértékelés pedig pozitív elvárásokkal kapcsolódik mások felé. Mások megbízhatóak, támogatóak, hozzáférhetőek, jó szándékúak számára. Könnyen létesít másokkal kapcsolatokat

(Bartholomew, 1994). A korai élményekből fakad ez a fajta attitűd, korai kapcsolata biztonságos, kielégítő lehetett, szeretet, gondoskodás vette körül. Így ő is támogató, másokkal önzetlen, ami az altruisztikus pályamotivációra utalna. Az altruisztikus pályamotiváció mögött feltételezhető negatív szelfmodell is, ami viszont bizonytalan kötődéshez kapcsolódik. A negatív énképet, negatív szelfmodellt az alacsony önértékelés és a másoktól jövő értékelés szükséglete jellemzi (Bartholomew, 1994), így szintén a korrekatív élményt, az elismerést, megerősítést várja a tanulóktól. Downton (1973) írta le ezt a jelenséget karizmatikus vezetők követőinél, hogy a hatalom, a vezető a követő számára énidéállá válik, ha azonosul vezetőjével, akkor képes lesz elérni a vágyott énképet.

Különbségek a szakok között

A szakok között a másoktól való függetlenség a legalacsonyabb a közgazdaság szakos hallgatóknál a többi szakhoz viszonyítva. A kontrollcsoportnál tehát nem számolhatunk korrekatív érzelmi élménnyel, ezért nem is keresték az altruisztikusabb motivációt igénylő pályát. Minden szak átlaga a függetlenség átlagpontszámába esik.

A tanítók közül a legtöbben az aggodalmaskodó csoportban helyezkednek el, a bizonytalan kötődés sokkal inkább jellemző a pedagógusokra és pedagógushallgatókra, mint a biztonságos. A szakok összehasonlításánál óvóképzős hallgatóknál azt találták (Acerá és Akgun, 2010), hogy 48%-ban a biztonságos, kategóriába tartoznak, 52%-ban bizonytalan kötődésűek. A gyógypedagógus és a közgazdaságtan szakos hallgatóknál a biztonságos felnőttkötődési stílus jellemző leginkább. Ezek az összefüggések is a tudattalan pályamotivációt erősítik meg. Ezt alátámasztja az is, hogy a Young-kérdőív elismeréshajszolás skálán a tanító szakosok érték el a legnagyobb pontszámot, tehát rájuk jellemző inkább, hogy elismerést, megbecsülést várnak másoktól, ezért választják a pályát. Az önfeláldozás skálán a közgazdaság-hallgatók értek el a legmagasabb pontokat, ami azzal lehet kapcsolatban, hogy ezen a skálán inkább a férfiak jelölték a magasabb pontszámokat, a férfiak többségben a közgazdász csoportban képviseltették magukat.

Különbségek a nemek között

A nemek között jelentős eltérést találtam az altruisztikusság tekintetében. A nők a tanári pályán inkább gondoskodó, támogató pedagógusszerepben képzelik el magukat. Ennek ellenére a Young önfeláldozás skálán a férfiak jelöltek magasabb pontszámokat, viszont elég nagy a szórás, ami miatt nem általánosíthatunk.

A kötődési stílusok között is jelentős eltérést találtam a nemek tekintetében. A biztonságos kategóriában helyezkednek el a férfiak a legtöbben, a nők közül aggodalmaskodó kötődési stílusúak voltak többen ebben a vizsgálatban, viszont a biztonságos kötődésnél is jelentős számban képviseltetik magukat. Lehet, hogy az aggodalmaskodó felnőttkötődési stílus jellemzői miatt is választja több nő tudattalanul a pedagóguspályát. A biztonságos kötődésűek, mert szeretik az emberek társaságát, az aggodalmaskodók negatív szelffel rendelkeznek, és másokhoz való hozzáállásuk pozitív. A biztonságos kötődésű tanár szeretetet, elismerést nyújt, az aggodalmaskodó pedig korrektív élményben szeretne részesülni (Wright and Sherman 1963).

Összességében kimutatható a jelen vizsgálatban is a pálya iránti motiváció, Friedman (2006) elméletében ez a tanári szelf két oldala. Kohut (1971) elméletéből kiindulva a személyiségen belül a két oldalnak kiegyensúlyozottnak kell lennie. A narcisztikus és az altruisztikus oldalak között szignifikáns korrelációt találtam, tehát ha az egyik oldal erősebb, akkor a másik is. Van azonban, amikor a mérleg serpenyője az egyik oldalra billen, és a tanárok között úgy, ahogy a karizmatikus vezetők között is megtalálhatjuk a perszonalizált, inkább narcisztikus igényű személyiségeket és a szocializált, altruisztikus személyiségeket. Feltételeztem, hogy akinél a narcisztikusabb oldal erősebb, bizonytalan kötődésű, akinél pedig az altruizmus, biztonságos kötődésű. A narcisztikus oldallal találtam erősebb összefüggéseket. Azok, akiket inkább a narcisztikus pálya iránti motiváció jellemez, bizonytalan kötődést mutatnak, és maladaptív sémáikban is megjelenik az elismerés hajszolása. Ez azt jelenti, hogy a bizonytalan kötődésű személyiségek azért választják inkább a pályát, mert korrektív érzelmi élményben szeretnének részesülni.

Az altruisztikus csoportban már nem találtam ilyen erős összefüggéseket. Ebben a vizsgálatban is találtam az azonosulásra bizonyítékot, hogy több pedagógusnak vagy pedagógushallgatóknak volt az életében szerepmódel, és szeretnének pedagóguspályán elhelyezkedni, pályán maradni.

Összefoglalás

A kapcsolatnak, azonosulásnak van nagy jelentősége a tanári hatékonyságban, aminek a háttérben a kötődés állhat. A perszonalizált, narcisztikus személyek a tanári pályán elismerésre vágnak, a szocializált, altruisztikus személyeket a tudás átadása, a másokról való gondoskodás jellemzi. Feltételeztem, hogy a tanároknál a bipoláris tanári szelfelméletre utalva a narcisztikus igényű tanárok bizonytalan kötődésűek, az altruisztikusak biztos kötődésűek. A bizonytalan kötődésű narcisztikus tanárok korrektív érzelmi élményre (Wright, Sherman, 1963) vágnak, elismerést, csodálatot várnak el, amit nem kaptak meg az elsődleges kapcsolatban.

A narcisztikus igényű pedagógusjelölteknél sikerült bizonyítani az összefüggést, az altruisztikusnál nem. Az altruisztikus törekvésnek lehet több háttere is. Lehet mögötte bizonytalan kötődés és biztos kötődés is. A biztos kötődés háttérben lehet negatív énkép, ami bizonytalan kötődésből fakad.

A tanári pálya választását több tudattalan tényező is befolyásolja. Fontos, hogy akik ezt a pályát választják, legyenek tisztában minél több tényezővel, hogy miért is szeretnének a pályán maradni. Mivel a pedagóguspálya meghatározó eleme a diákokkal való kapcsolat, szükséges lenne, hogy biztos önismeretet szerezzenek arról, hogyan működnek általában a kapcsolataik, és ezt mi okozhatja. Ilyen módon a gyerekekkel való kapcsolatukat is tudatosabban irányíthatnák, konfliktusaikat is megfelelően kezelhetnék.

Irodalom

- Acera, D., Akgun, E. (2010). Determining attachment styles of the pre-school teacher candidates. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 1426–1431.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 706–732.
- Bartholomew, K. (1994): Assessment of individual differences in adult attachment. *Psychological Inquiry*, 5, 23–67.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–241.
- Bowlby, J. (1984). Violence in the family as a disorder of the attachment and caregiving systems. *The American Journal of Psychoanalysis*, 4, 9–27.

- Csóka Sz., Szabó G., Sáfrány E. Rochlitz R., Bódizs R. (2007). Kísérlet a felnőttkori kötődés mérésére – kapcsolati kérdőív (Relationship Scale Questionnaire) magyar változata. *Pszichológia*, (27), 4, 333-355.
- Downton, J.V. (1973). *Rebel Leadership: Commitment and Charisma in the Revolutionary Process*. New York: Free Press.
- Freud, S. (1923/1971). Az ősválami és az én. In: Buda, B. (szerk.): *A pszichoanalízis és modern irányzatai*. Budapest: Gondolat Könyvkiadó, 1971. 139-165.
- Friedman, I. (2006). The bi-polar professional self of aspiring teachers: Mission and power. *Teaching and Teacher Education*, 22. 722–739
- G. Donáth B. (1977). *A tanár-diák kapcsolatáról*. Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat.
- Gombos K., Bányai É., Varga K. (2009). A tanulás affektív pszichológiai szempontból. In: Golnhofer E. (Szerk.). Tanulás sokszínű világa. Tanulásfelfogások különböző nézőpontokból. Tematikus szám. *Pedagógusképzés*, 7 (36). 103-127.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511 –524.
- Howell, J. M. (1988). Two faces of charisma: Socialized and personalized leadership in organizations. In: Charismatic leadership: The elusive factor in organizational effectiveness. Szerk.: Conger, J. A. and Kanungo, R. N. San Francisco: Jossey-Bass, 213–216.
- Kelman, H. C. (1973). A szociális befolyásolás három folyamata. In: Hunyady György (szerk.): *Szociálpszichológia*. Budapest: Gondolat kiadó.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self*. New York: International Universities Press.
- Main, M., & Solomon J. (1986). „Discovery of an insecure disoriented attachment pattern: procedures, findings and implications for the classification of behavior”. In: Brazelton, T., Youngman, M. (eds). *Affective Development in Infancy*. Norwood, NJ: Ablex.
- Riley, P. (2009). An adult attachment perspective on the student–teacher relationship and classroom management difficulties. *Teaching and Teacher Education*, 25, 626–635.
- Ungárné Komoly J. (1973). *A tanító személyiségének pedagógiai – pszichológiai vizsgálata*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Wright, B., Sherman, B. (1963). Who is the teacher? *Theory Into Practice*, 2 (2), 67–72.